

Regeringens metode afgør den økonomiske gevinst af frigørelsesprojektet

Børsen den 8 februari 2024

KRÖNIKA – En del af regeringens reformagenda, som den planlægger at gennemføre i år, er en såkaldt “frisættelse” af den offentlige sektor. Hvad det præcist betyder, er usikkert, indtil planerne er kendte og bliver implementerede, men som flere kommentatorer har bemærket, er der to måder at gøre det på. De to måder kan have meget forskellige økonomiske konsekvenser.

Den ene måde at frisætte den offentlige sektor på er at frisætte borgernes brug. Det indebærer, at borgerne får mulighed for at vælge enten offentligt eller privat producerede ydelser – for eksempel hjemmepleje, genoptræning eller hospital – så det offentlige udsættes for konkurrence.

Den anden måde er at frisætte de offentligt ansatte, så de kan arbejde uden snærende regulering, tidskrævende dokumentationskrav eller snævre regler for tid og procedurer. Den basale idé med den første approach er at få mere markedslignende konkurrence i leveringen af offentlige ydelser. Den giver umiddelbart god mening, fordi borgerne i den version kan vælge leverandører, der enten kan levere samme ydelse billigere eller levere en ydelse med mere kvalitet for borgeren.

Men uden en afregulering af produktionen af de offentlige ydelser er gevinsterne ret begrænsede. Hvis regulering betyder, at private leverandører – som det ofte er tilfældet i praksis – ikke har lov til at producere en anderledes ydelse eller lave den på en anden måde end det offentlige, er der kun én effektiviseringsgevinst, som kan komme borgerne til gode. Gevinsten her kommer udelukkende fra, at de private typisk har lavere administrationsomkostninger end det offentlige.

Den anden approach har anderledes økonomiske udfordringer. Hvis man vælger at frisætte de offentligt ansatte, ligger der effektiviseringsgevinster i at droppe krav om dokumentation, som ingen alligevel bruger, og lade de ansatte planlægge deres arbejde smartere.

Cecilie Tandrup-Rasmussen og Karsten Bo Larsen fra Cepos har således vurderet et potentiale på op til 7 mia. kr., hvis blot ældreplejen i danske kommuner bruger den kommunale best practice. Derudover kommer en mulighed for øget innovation.

Problemet her er, at der ingen garanti er for, at effektiviseringen kommer borgerne til gode. 50 års bureaukratiforskning siden William Niskanen peger på, at offentlige organisationer har stærke tilskyndelser til at omsætte effektiviseringsgevinster til “slack”: Flere medarbejdere, bedre frokostordninger og kunst på chefkontorets vægge.

Selvom gevinsterne bestemt er der, kommer de ikke nødvendigvis ud af organisationen. Er man virkelig villig til at frisætte i det offentlige, er der således ingen vej uden om at gøre begge dele. En frisættelse af de ansatte er nødvendig for at få effektiv offentlig produktion, og konkurrencen som frisatte borgere skaber straffer dem, der bare bruger gevinsterne til offentligt slack.

Christian Bjørnskov